

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת מסעי תשע"ז שנה ג' גליון 148

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: מעלת הרוגי מלכות

ולעשות בכל רגע ורגע של חיים, בכל רגע ורגע של לימוד התורה אנחנו יכולים לקנות חיי נצח נצחים, חיים מלאים אושר נשגב ונפלא, ומה אנחנו באמת עושים!?

הגמרא במסכת בבא בתרא (דף י:) ובפסחים (נ:) מביאה: כי הא דרבי יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי חליש ואתנגיד, כי הדר אמר ליה אבוא מאי חזית? אמר ליה: עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה. אמר לו: בני עולם ברור ראית. ואנן (התלמידי חכמים) היכי חזיתנן תמן? אמר ליה הכי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם. ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. ושמעתי שהיו אומרים, אשרי הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן. מאן נינהו הרוגי מלכות? אילימא רבי עקיבא וחבריו משום דהרוגי מלכות ותו לו? אלא הרוגי לוד". ופירש רש"י: "הרוגי מלכות ותו לא שלא היתה בהם מעלה אחרת אלא זו בלבד".

הרי שמי שזוכה ונהרג על קידוש ה', על אף שלא היה לו מעלה נוספת של תורה ומצות, הוא זוכה להגיע למקום הגבוה שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן.

ורש"י מציין לדבר הגמרא במסכת תענית (יח:) על שני אחים פפוס ולולייאנוס, שמסרו עצמן על ישראל שהודו על עצמן הריגת בת מלך שהיו מטילים אותה על כל ישראל. והאגרות משה (י"ד ח"ב סי' קע"ד ענף ד') פסק, דאסור לאדם למסור עצמו להריגה תחת חבירו שגזרו עליו מיתה, והעיר מהא דהרוגי לוד שמסרו עצמן למיתה להצלת אחרים דבפשטות משמע דהודו על מה שלא עשו באמת ומדחשבינן להו כל כך עד שאין אדם יכול לעמוד במחיצתן, וכתב דצ"ל דהצלת כל ישראל שאני אבל למסור עצמו למיתה תחת חבירו יחיד אסור.

וכמו שהגמרא בבבא מציעא (סב.) אומרת, "חייך קודמים לחיי חבריך" ואין עליך חובה לתת לחברך לשתות מים שאינם מספיקים לך לחייך. כך מובא שם: "שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לשוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבירו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: 'וחי אחיך עמך' - חייך קודמים לחיי חבריך". וכמו הסיפור של הקצין רועי קליין שמסר את נפשו ושכב על רימון כדי להציל את החילים שלו ממות. נהרג על קידוש השם ממש. וזה היה קידוש ה' בעולם. ובדאי הציל רבים מישראל.

בדאי שכל אותם חיילי צה"ל, אשר חרפו נפשם במערכות ישראל על גאולתינו ועל פדות נפשינו, בדאי שהם נמצאים בהיכל של המתים על קידוש ה'!

בימים קשים אלו בהם כלל ישראל איבד חיילים רבים שנטבחו ונעקדו על קידוש ה', נדבר קצת על מעלת הנהרגים על קידוש ה'.

מעשה היה בשמש זקן שהיה מוסר את נפשו בניקוי ישיבת פונביז'. אותו שמש היה ניצול שואה, איבד את אשתו וילדיו, נשאר עירי ובודד, בנפשו פנימה שכנה נשמה גדולה, על אף חיצוניותו הפשוטה היה תמיד מהרהר בגעגועים תמירים בעולם המפואר שחרב ואיננו, כשהיה מהרהר באשתו וילדיו שהשאיר שם, היה נכנס לעצב ויגון נוראי עד שנפשו איימה עליו בהתמוטטות ח"ו.

במקרים כאלו היה תמיד קם ונוסע לאדמו"ר מרן הבית ישראל מגור זצ"ל, ועל אף שהיה תור גדול של קבלת קהל ואנשים היו נכנסים לרגעים ספורים, היה הוא מצליח להיכנס דרך הדלת האחורית והיה שופך את נפשו לפני מרן הבית ישראל, ומרן הבית ישראל היה מקבל אותו בסבר פנים יפות מעודד אותו ומנחם אותו בכל מיני אופנים שהיו בידו עד שהיה השמש מקבל אור חדש בנפשו שנסך בו כוחות עלומים להמשיך בחיים האומללים הללו, עד המשבר הבא.

בשמחת תורה שנת תשי"ח באמצע הריקודים הסוערים של בחורי הישיבה בשמחת התורה, ובראשם הרב כהנמן זצ"ל, עומד לו השמש הזקן מתפעם ומתרגש מהעוצמה של הריקודים, מהאש הגדולה היוקדת בלבותם של בחורי הישיבה, והרהורים נוגים חדרו לליבו "אוי אם ילדי היו בחיים, בוודאי הם היו בין הרוקדים הללו, ועכשיו הם קבורים באיזה פיסת קרקע באירופה הדוויה..."

וככל שהעמיק לחשוב על בניו, ועל העתיד התורני שיכל להיות להם, לולי מה שקרה, החל לבו נקרע בקרבו מכאב, דמעות רותחות החלו לזלוג מעיניו, ומרוב צער וכאב רץ לרב מפונביז' שישב באותה עת באיזה פינה, וזעק רבי, "גוואלד! היכן הם ילדי? למה הם נלקחו ממני? הרי הם יכלו לצמוח ולגדול בתורה ויר"ש, למה, למה לקחו אותם!?"

הזעקה הזו הרתיחה את הלבבות, ובפרט שגם הרב מפונביז' איבד את אשתו וילדיו בשואה, חוץ מבנו ר' אברהם שליט"א שממשיך ומחזיק את הישיבה הקדושה, החל הרב לבכות ואמר לו "עליהם אין צריכים לבכות, הם הרי מסרו את נפשם על קידוש ה', ונמצאים בהיכלות נוראות ונשגבות מלאים אושר נצחי שאין ערוך אליו, הם לומדים בהיכלה של ישיבה של מעלה בגן עדן בחברת כל הקדושים. אתה יודע על מי צריכים אנחנו לבכות!?"

עלינו אנחנו צריכים לבכות. אנחנו צריכים לבכות היכן אנחנו עומדים בעולם, כמה אנחנו עוד יכולים לפעול

זכר התבטא פעם הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל לאחד ממקורביו, כי עד שאנשים הולכים למרחקים לקברי הצדיקים, עליהם לדעת כי גם כאן בהר הסמוך (כוונתו היתה להר הרצל, הסמוך לבית וגן) יש כמה קברים של נשמות קדושות.

ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני פרשת מטות), שכל אותם שנרצחו ביד אומות העולם הרשעים, הקדוש ברוך הוא טובל דמם על בגד שלובש עד שנעשה צבעו רווי דם, וכשיגיע יום הדין, אל קנא ונוקם מתעטף באותו הבגד, ורואה את כל גופות הנרצחים ביד בני עוולה, והיה צדק אזור מתניו, לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים, לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל, וכמו שנאמר "ידין בגויים מלא גויות".

כך גם מובא במדרש "שוחר טוב" (על מזמור ט' בתהלים) 'רבי אבהו בשם רבי אלעזר אמר, כל צדיק וצדיק שאומות העולם הורגים, כביכול הקב"ה כותבו ב"פורפוריא" שלו, ואומר למה הרגתם פלוני ופלוני, והם כופרים ואומרים לא הרגנו, או אז מוציא הקב"ה את ה"פורפוריא" שלו ודן אותם, וזהו שכתוב (תהלים צ"ד, א') "אל נקמות ה'" וכתוב (שם ט, יג) "כי דורש דמים אותם זכר לא שכח צעקת ענוים".

החפץ חיים הסביר את הפסוק בתהלים שאנו אומרים אותו בכל בוקר בפסוקי דזמרה: "לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל לעשות בהם משפט כתוב", מה זה "לעשות בהם משפט כתוב"? הסביר החפץ חיים, על פי משל לבן מלך שתעה והגיע ליישוב שהיו מתאכזרים לכל זר שנלקלע לשם, כמובן שגם עם הנסיך הם התנהגו בהתאם ואף רצו להרוג אותו, אלא שברגע האחרון הוא הצליח להתחמק ולברוח ולחזור לאבא שלו המלך. כששמע המלך מה עוללו לבן שלו מיד שלח חיילים שתפסו את מנהיגי המקום והעמידו אותם לדין, האשמים התחננו שיחוס עליהם, מאחר שבכל זאת בן המלך נשאר בחיים, אמר להם המלך: מה שבני נשאר בחיים אין לזה קשר לגזר דינכם, אני אדון אתכם כפי מה שקבעתם לעצמכם "משפט כתוב" בחוקי האכזריות שלכם, להשמיד להרוג ולאבד.

והנמשל הוא, שבבוא יום המשפט הנורא על אומות העולם ועל הרשעות שלהם, הם יבואו ויתחננו אז על נפשם בטענה שבכל זאת נשאר עם ישראל בחיים, אבל אז הקב"ה ידון אותם "משפט כתוב" לפי מה שהם כתבו בספר החוקים שלהם, ולא משנה אם עם ישראל נשאר בחיים בזכות שהקב"ה הציל אותם או לא.

ובאותו ענין מסופר שביום כ"א אדר תרע"ז, עמד הרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע בתפילת שחרית, כשהוא קורא את פסוקי דזמרה ולפתע הוא החל זועק מקירות ליבו בחזקה: "לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל לעשות בהם משפט כתוב", הציבור נבהל משאגתו, לאחר זמן קצר נודע, שהצאר הרוסי ניקולאי נפל במהפכה והדיחו אותו משלטונו.

זה הכח של אמירת פסוקי דמרה בכוונה של יהודי, לכן כשאומרים בבקר בשירת הים: "תיפול עליהם אימתה ופחד" צריך לכוין על אותם רשעים מעזה ימ"ש.

המשנה במסכת סנהדרין (מו.) אומרת לגבי הרוגי בית דין: "ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו אלא שתי קברות היו מתוקנין לב"ד, אחת לנהרגין ולנחנקין, ואחת לנסקלין ולנשרפין. נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן". ע"כ. ובגמרא שם מז. איתא הטעם דהרוגי ב"ד אין נקברין בקברי אבותם, משום שאין קוברין רשע אצל צדיק. וכן בטוש"ע (יר"ד סימן שס"ב סעיף ה') נפסק כי 'אין קוברין רשע אצל צדיק ואף אין קוברין צדיק וכ"ש בינוני ליד מי שהוא מפורסם בחכמה". ופסק בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ג סימן ס"ה) שאף בדיעבד שנקבר צדיק אצל רשע, מותר לפנותו משם, כי מותר על צער חרדת הדין בפינוי שלו כדי לשכון אצל קברי ישראל.

כלומר השו"ע (יר"ד סימן שס"ג סעיף א') פוסק שאסור לפנות מת מקברו. ומבארים הט"ז והש"ך שם במקום, הטעם

שהבלבול קשה למתים מפני שמתיראין מיום הדין, וזכר לדבר 'ישנתי אז ינוח לי', ובשמואל הוא אומר 'למה הרגזתני לעלות'. ודעת הנודע ביהודה (מהד"ק יר"ד סימן פ"ט) שאם כבר נתעכל הבשר ונשאר רק עצמות, אז אין חשש עוד של בלבול המתים וחרדת הדין.

בזה הסברתי הוראה של הרב אלישיב זצ"ל, היה הגאון רבי זלמן דרוק זצ"ל רב בית הכנסת הגדול ושכונת רחביה בירושלים הוא נפטר ביום שישי, ערב חג החנוכה שנת תש"ע. בצל החיפזון בשל השבת הקרבה ונרות החנוכה שיש להכין, קברו אנשי "קהילת ירושלים" את הרב בקבורת קומות, היינו לא בתוך הקרקע, אלא בתוך "אמבטיות בטון" שהוכנסו לשימוש בשנים האחרונות בבתי עלמין רבים בארץ, בשל מצוקת המקום לקבורה.

ויש שטענו כי אנשי החברה קדישא עשו זאת בכדי להראות קבל עם ועולם, שאפילו רב בישראל נקבר בקבורת קומות.

רק לאחר שבת, הגיע חתן הרב זלמן דרוק אל הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שעיימו היה חותנו זצ"ל מיווד עשרות בשנים.

הוא שטח את המקרה בפני הגרי"ש זצ"ל והוא היתה דעת כפי שפסק השולחן ערוך יורה דעה סימן שס"ב שהקבורה צריכה להיות בתוך האדמה ולא מעל פני האדמה, כפי שכתוב (בראשית ג', י"ט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

וכדעת הרב משה פיינשטיין (בספרו אגרות משה יר"ד ג' קמ"ב קמ"ג), ובעל המנחת יצחק, רבי יצחק יעקב וייס, שהקבורה חייבת להיות דווקא בתוך האדמה, ולא בקבורת קומות. ולכן, מי שנקבר בקבורת קומות – קבורתו אינה נחשבת לקבורה כלל, ועוברים על מצוות עשה של 'קבר תקברנו' ועל מצוות לא תעשה של 'לא תלין נבלתו'. אולם דעתו של חכם עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה על אבלות ח"א עמ' תל"א האריך להתיר בשעת הדחק אם אין מקום לקבור מתים, בתנאי שיהיה עפר בגובה ששה טפחים.

ולכן פסק הרב אלישיב: אם ניתן להוציא מקברו בתוך 48 שעות מקבורתו, הרי שיש לעשות זאת, במידה ולא, כפי שקרה הפעם שהשאלה באה רק ביום ראשון וכבר עברו יותר מיומיים, לכן יש להמתין לתום השנה הראשונה.

ואכן כעבור שנים עשר חודש הרב הוצא מקברו, והועבר לחלקת "כולל קובנא" בהר הזיתים, שם נטמן סמוך לאביו.

כנראה שהרב אלישיב סמך על דעת הנודע ביהודה, ולכן הורה שרק לאחר שנים עשר חודש שהבשר מתעכל ונשאר רק העצמות, אין עוד חרדת הדין ובלבול המתים.

עכ"פ שאם נקבר צדיק אצל רשע, מותר לפנותו משם, לכן פסק בשו"ת יביע אומר (ח"ז יר"ד סימן ל"ו) בנוצריה שנקברה בבית קברות יהודי בראשון לציון, שטוב יעשו בני משפחתם של הקבורים בתוך ארבע אמות של קבר הנוצריה לפנותם משם לכבודם.

ממשיכה הגמרא בסנהדרין ואומרת, שכל דברי השמנה נאמרו על "מת מתוך רשעו", שאין המוות מכפר עליו, כיוון שמת כדרכו אין המיתה מהווה כפרה, אבל מי ש"נהרג מתוך רשעו" על ידי גוי, כיוון שלא מת כדרכו, המיתה מכפרת.

הגמרא מביאה הוכחה מן הפסוק: "מזמור לאסף אלוהים באו גויים בנחלתך טמאו את היכל קדשך... נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיתו ארץ" (תהלים עט א-ב). ישנה כאן כפילות: עבדיך, חסידך. "חסידך" הם חסידך ממש, יהודים צדיקים וקדושים. "עבדיך" הם יהודים רשעים החייבים בדין, אך כיוון שנהרגו בידי נכרים נקראים מעתה "עבדיך". וכן רש"י על תהלים מסביר: "חסידך - והלא רשעים היו, אלא משקבלו פורענותם, הרי הם חסידים".

וכ"כ הש"ך (יר"ד סי' ש"מ סק"ט) שמיתתם כפרתם, ואף שלא עשו תשובה. וכ"כ בשו"ת חת"ס (יר"ד סי' של"ג) שהמת ע"י עכורים אפי' מתוך רשעו, הו"ל כפרה משא"כ המת בב"ד שמתכפר לו רק לאחר עיכול הבשר בקבר. ועפ"ז הסיק שכל מי שרצחו גוי הו"ל כפרה.

וכ"כ הגאון רבי מנשה קליין בשו"ת משנה הלכות (מהדו"ת ח"ו סי' ק"כ וקל"א) שהביא מהרמב"ם באיגרת תימן, שכל יהודי שנהרג ע"י גוי, הריהו צדיק גמור והוא כעשרה הרוגי מלוכה ושבעה בני חנה שנהרגו על קידוש ה' ואפי' הוא רשע כירובעם. וכ"כ בשו"ת מהר"ח אר"ז (סי' י"ד). ולכן הסיק, שכל הרוגי השואה ומלחמות ישראל ובכ"מ שנהרגו על היותם יהודים, הרי הם קדושים ובני עוה"ב. עיי"ש.

לפי זה נשאל בשו"ת מהר"ל (סימן צ"ט, התשובה הועתקה מתוך שו"ת מהר"ל מכוון ירושלים תשמ"ג, ואת הערותיו של הרב יצחק סץ, הכנסתי לתוך הסוגריים), האם צריך לומר עליהם קדיש:

שאלה: "יודיעיני אדוני על מה ששמעתי משם מה"ר מטרונובורק ז"ל הי"ד (עי' מהרש"ל ב"ים של שלמה" על מסכת גיטין, פרק ד סוף סימן סו) שהורה והנהיג שאין לומר קדיש לאביו שנהרג על קידוש השם, אם אולי טעמו משום דאמרינן במסכת שמחות (פ"ב הל' יא) שמאז נמחלין עוונותיו, ואין להחזיקו ברשע, ופגם משפחה הו' להחמיר. ומשם אדוני הוגד לי שהנהיג לאומרו, הודיעיני נא. וש"ש.

תשובה: ועל דבר הקדיש ליתמי הקדושים, אנא לא שמיע לי מה שכתב מר בשם רבינו הקדוש, אבל שמעתי אחרים אומרים כן ולא השגחתי בהם, כי נראה לי דבר פשוט דיש לאומרו, וטעמא דידי מאבלות שכתב מהר"ם (שמחות סי' ג, הובא במרדכי מ"ק סי' תתצג, הגמ"י ה' אבל פ"ו אות ז, תפ"ו מב"ב ח"ג סי' נו), דהוי מטעם משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש, וכתב מהר"י א"ז בן מהר"ח, (שו"ת מהר"ח אר"ז סי' יד עיין דרשות מהר"ש סי' תא), דצריך להתאבל על קדושים, והאריך בתשובתו וסוף דבריו דהאומר שאין להתאבל עליהם צריך כפרה, עכ"ל.

וכן שמעתי מרבנותי דהכי נפק עובדא בגזירת פראג, (אולי כוונתו ליום אחרון של פסח ואסרו חג בשנת ה"א קמט, עיין אוצר הגדולים ח"ב עמוד יג ובסדר הדורות ח"א שנת ה"א קמט. ובסליחה של מה"ר אביגדור קרא את כל התלאה במנחה ביו"כ הנמצאת בכמה מחזורים), שיש שרצו שלא להתאבל על הקדושים, וסוף הסכימו הגדולים בימים ההם להתאבל. והיא גופא נראה לי אע"ג שהם קדושי עליון ובמדרגה העליונה ואין בריה יכולה לעמוד במחיצתם (פסחים נ; ב"ב י: מ"מ מי מפיס דיש עבירות שצריכות מיתה משונה וצערא דקברא כמו שכתב ר' שמחה, וכן כתב הרמב"ן (על החומש פרשת אחרי מות פרק יח פסוק כט) דיש עונש כרת בזה ולבא על מקצת עבירות. דאי לא תימא הכי מי שיש לו אב ידוע ומפורסם בתורה ובחסידות מנעוריו אטו מי לא בעי קדיש, הא מיתה ממרקת ויום כפורים ותשובה, וזימנין איכא כולהו בחד גברא. אלא חיישינן שמא בעט בכפרות או שאר חששות. וחזינן ישי מת בעטיו של נחש (ב"ב יז). ונהרג (במדבר רבה יד א, מובא ברש"י שמואל - א כב, ד שמלך מואב הרג את אביו ואמו ואחיו של דוד המלך חוץ מאחד מהם שהחיהו נחש העמוני. יעו"ש), וק"ל למשכיל כמוך, ואיוב יוכיח ושאלו ובניו שלחמו מלחמת השי"ת ובכל זאת הוצרכו להבטחה משמואל: "אתה ובניך עמ"י" (שמואל - א כח, יט).

ורבנו האר"י בשער הכוונות (דף ט"ו ע"ב) כתב, שאין הקדיש דוקא למי שנמצא בגיהנם להעלותו משם, אלא מועיל גם לצדיקים גמורים היושבים בגן עדן, ויועיל להם להעלותם מדרגה אחר מדרגה, כי אין קץ ותכלית למדרגות הרמות שעולים שם נשמות הנפטרים. וכ"כ הגר"ח בספרו בן איש חי (ש"א ויחי סעיף י"ב) ובספרו עוד יוסף חי (ויחי ד) שבקדיש יש שתי תועלות, האחת להצילו מדינה של גהינם והשנית להכניסו לג"ע ולהעלותו ממדרגה למדרגה לאין קץ, ולכן נוהגים לאומרו גם בשבתות וי"ט שאין גהינם שולט. ע"כ. וה"ה גם למי שיועד שאביו גדול בתורה ובחסידות וכן הנהרגים בידי גויים ואלה שקידשו השי"ת במותם יש לומר עליהם קדיש כל הי"ב חודש וכן ביום הפטירה בכל שנה ושנה.

בספר מעבר יבוק (חלק שפת אמת פ"י) כתב, שיש נחת רוח לנהרג כשאומר "השם יקום דמו". והגאון רבי עובדיה הדאיה זצ"ל בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ו השמטות יו"ד סי' ב' אות

ב) כתב על מנהג "דקת דומיה" לזכר ההרוגים שמקורו מברכות (ו:): "אגרא דבי האבל שתיותא", שזה מורה על השתתפות בצערו שאין לו תנחומין שמקבלים גזירת מלך בבחינת מי יאמר לו מה תעשה.

הגאון רבי חיים סופר בשו"ת מחנה חיים (אהע"ז סי' כ"ו) כותב, שהמוסר נפשו על קידוש ה' נקרא "קדוש", ולכן אין ראוי לאשתו שתינשא לעולם משום כבודו וכבוד שמים, ועוד שחז"ל קראום חיים ואינם מתים, וא"כ אין כאן היתר מיתה לאשתו. וכך גם כותב בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן י"ד) שנהרג על קידוש ה' אשתו לא תינשא עולמית משום כבוד שמים ומשום כבודו. עיי"ש.

אלא שבשו"ת דבר יהושע (ח"ה, עניינים סימן ל"ז) שואל, הרי הגמרא אומרת שצדיקים במיתתם קרויים חיים, ואם ככה איך מותר לנשותיהם להתחתן?

והוא מתרץ על פי מה שכתב בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן שנ"ב), הגמרא במסכת שבת (קנב:) מספרת, מעשה בפועלים שהיו חופרים בשדה של רב נחמן הגיעו לחפור במקום שנקבר ונטמן רב אחאי בר יאשיה, גער בהם רב אחאי שלא יחפרו במקום זה. הלכו הפועלים וסיפרו לרב נחמן את המאורע. הלך רב נחמן בעצמו אל המקום הזה ואמר לו: מי הוא אדוני? אמר לו: אני אחאי בר יאשיה. אמר לו רב נחמן: וכי לא כך אמר רב מרי: עתידים צדיקים שיהיו עפר ואני רואה שיש בכבודו ממשות שמדבר עמי? ענה לו רב אחאי: ומי הוא זה מרי שאיני יודע אותו ואיני חש לדבריו. אמר לו רב נחמן: והרי הכתוב אומר "וישוב העפר על הארץ כשהיה: (קהלת י"ב, ז)? ענה לו רב אחאי: אם למדת קהלת לא למדת משלי, שכתוב במשלי "ורקב עצמות קנאה", כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים, כל מי שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מעקיבים. אחזו ומששו רב נחמן וראה שיש בו ממשות. אמר לו רב נחמן: יקום אדוני וילך לביתו. ענה לו רב אחאי הכתוב אומר "וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם" (יחזקאל ל"ז, ג), אין לנו רשות לעלות מהקבר עד שהקדוש ברוך הוא יעלנו. שאל אותו רב נחמן והרי כתוב "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"? ענה לו רב אחאי: זה יהיה שעה אחת קודם תחיית המתים.

אומר על כך החתם סופר, שהצדיקים שמתו אף שנקראים במותם חיים אבל שעה אחת קודם תחיית המתים, יהפכו לעפר. אבל מי שלא נתקיימה בו קללת מיתה, ה"ה שלא נתקיים בו שאר הקללה של "ואל עפר תשוב" וגופו נשאר קיים כמו בחייו. ולכן הכא אותם "קדושים" דכיון שלא מתו מחמת קללת אדם הראשון אלא מרצונו לקדש שם שמיים, ממילא אינו בכלל הקללה שיהפך לעפר, ואע"ג שאם לא היה עושה כן בודאי היה מת כדרך כל האדם, בכל זאת כעת כשנהרג נתכפרו עוונותיו ונתקדש גופו עד שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו, ולכן אין ספק שאז הם בדרגת אליהו הנביא, וממילא אף נשותיהן אסורות, ודלא כרבי וחבריו שסוף סוף נתקיים בהם הקללה ומתו.

ובזה הוא מבאר את דברי הגמרא במסכת תמיד (לב:): שמספרת על אלכסנדר מוקדון שפגש את חכמי ישראל ושאלם מספר שאלות, ואחת השאלות היתה: מה יעשה אדם ויחיה? והם השיבו לו: ימית עצמו. וכוונתם היתה שימית את עצמו על קידוש ה' ויחיה לעד.

לסיום, מעלתם היא לא רק לעצמם, אלא גם בשבילנו, כי בזכותם נמחלים עוונותינו. ובספר "אהלי יעקב" (פירוש על מחזור התפילות ליום הכיפורים, שחיברו רבי יעקב יצחקי ומגוריו היו בין כורדיסטן לעיראק. עלה לארץ ישראל והקים את המושבה באר יעקב ושם בדף מ"ו ע"ב) ביאר, מהו "כובש עוונות לובש צדקות" שאומרים בפיוט "מי א-ל כמוך", על פי הפסיקתא, שהקב"ה נוטל עוונות מתוך הכף ומטמינם תחת "הפוריפא" שלו (כביכול במעיל שלו), שבו מצויירים כל הרוגי מלכות וכל אותם שמסרו נפשם על קדושת ה', והוא כובש את העוונות באותו מלבוש.

יעזור ה', שאותם שמתו על קידוש ה', יעמוד וימליצו עלינו יושר בשמים שניוושע תשוועת עולמים, אמן.